

WHISKY

MESTERKURZUS

WHISKY

MESTERKURZUS

HOGYAN KÓSTOLJUK
HELYESEN A WHISKYT?

EDDIE LUDLOW

Penguin
Random
House

LONDON, NEW YORK,
MUNICH, MELBOURNE, DELHI

A fordítás alapja:
Whisky: A Tasting Guide:
A new way to think – and drink – whisky

Copyright © 2019 Dorling Kindersley Limited
A Penguin Random House Company

Fordította: © Búsné Pap Judit, 2019
Lektorálta: Molnár Andor

**A könyv megjelenését
a WhiskyNet.hu támogatta.**

HVG Könyvek, Budapest, 2019
Kiadóvezető: Budaházy Árpád
Felelős szerkesztő: Koncz Gábor

ISBN 978-963-304-869-6

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet vagy annak részle-
teit tilos reprodukálni, adatrendszerben tárolni, bármely
formában vagy eszközzel – elektronikus, fényképeszeti
úton vagy más módon – a kiadó engedélye nélkül közölni.

Kiadja a HVG Kiadó Zrt.,
az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

Felelős kiadó: Szauer Péter
www.hvgkonyvek.hu

Nyomdai előkészítés: HVG Press Kft.
Felelős vezető: Tóth Péter

Nyomás: TBB, Slovakia

A WORLD OF IDEAS:
SEE ALL THERE IS TO KNOW
www.dk.com

TARTALOM

ELŐSZÓ 8

1. FEJEZET: MI A WHISKY? 10

MIÉRT KÓSTOLJUK A WHISKYT? 12

A WHISKY TÖRTÉNETE 14

MI OLYAN KÜLÖNLEGES A WHISKYBEN? 16

A GABONÁRÓL 18

HOGYAN KÉSZÜL A WHISKY? 20

HOGYAN ÉRIK A WHISKY? 22

2. FEJEZET: HOGYAN KÓSTOLJUNK? 24

ELLENŐRZŐ LISTA WHISKYKÓSTOLÁSHOZ 26

KEZDŐDIK A KÓSTOLÁS 28

A WHISKY NYELVEZETE 30

HÁTTÉRSZTORI: WHISKY ÉS VÍZ 32

MIT LÁTUNK A WHISKYBEN 34

KÓSTOLÁS #1:

SEZMREVÉTELEZÉS 36

A WHISKY AROMÁK FELFEDEZÉSE 38

KÓSTOLÁS #2:

ÉREZZÜNK AZ ORRUNKKAL! 40

A WHISKY JELLEMZŐ ÍZEI 42

KÓSTOLÁS #3:

ÍZLELJÜNK A NYELVÜNKEL! 44

TEST ÉS LECSENGÉS 46

KÓSTOLÁS #4:

KÓSTOLJUNK A TEST ÉS A LECSENGÉS

ÉRZÉKELÉSÉRE! 48

3. FEJEZET: KÓSTOLJUNK WHISKYSTÍLUSONKÉNT!.....50

SKÓT STÍLUSÚ WHISKYK 52

MI A SINGLE MALT WHISKY? 54

KÓSTOLÁS #5:

SKÓT SINGLE MALT WHISKYK.....56

MI A SINGLE GRAIN WHISKY?.....58

MI A BLENDED SKÓT WHISKY?60

MI A BLENDED MALT WHISKY?62

HÁTTÉRSZTORI: KÉSZÍTSÜNK SAJÁT
BLENDET!64

KÓSTOLÁS #6:

SKÓT WHISKY66

ÍR STÍLUSÚ WHISKEY-K.....68

MI AZ ÍR WHISKEY?70

KÓSTOLÁS #7:

„HAGYOMÁNYOS” ÍR WHISKEY72

ÉSZAK-AMERIKAI WHISKEY-K74

MI AZ „AMERIKAI” WHISKEY?76

MI A KUKORICAWHISKEY?78

MI A BOURBON?80

HÁTTÉRSZTORI: HORDÓK.....82

KÓSTOLÁS #8:

BOURBON84

MI A ROZSWHISKEY?86

KÓSTOLÁS #9:

ROZSWHISKEY88

KANADAI ÉS EURÓPAI
ROZSWHISKYK.....90

MI A BÚZAWHISKEY?92

HÁTTÉRSZTORI: A KÉZMŰVES WHISKEY-K
MOZGALMA.....94

KÓSTOLÁS #10:

ÉSZAK-AMERIKA FŐ STÍLUSAI96

4. FEJEZET: KÓSTOLJUNK A TERMELÉS HELYE SZERINT!.....98

SKÓCIA100

AZ ALFÖLD.....102

A FELFÖLD ÉS A SZIGETEK104

HÁTTÉRSZTORI: TŐZEG ÉS WHISKY106

KÓSTOLÁS #11:

TŐZEGES WHISKYK.....108

ISLAY.....	110
CAMPBELTOWN	112
SPEYSIDE.....	114
KÓSTOLÁS #12:	
FELFÖLDI SINGLE MALTOK	116
HÁTTÉRSZTORI: LEPÁRLÓTÍPUSOK.....	118
ÍRORSZÁG	120
ÍRORSZÁG	122
HÁTTÉRSZTORI: AZ ÍR WHISKEY ÚJJÁÉLEDÉSE	
124	
KÓSTOLÁS #13:	
„MODERN” ÍR WHISKEY	126
ÉSZAK-AMERIKA	128
KENTUCKY	130
TENNESSEE.....	132

USA NYUGATI RÉSZÉ	134
USA KÖZÉPSŐ RÉSZÉ	136
USA KELETI RÉSZÉ.....	138
KÓSTOLÁS #14:	
AMERIKAI HELYI	
KÉZMŰVES WHISKEY-K	140
KANADA	142
HÁTTÉRSZTORI:	
MIKROLEPÁRLÓK	144
ÁZSIA	146
JAPÁN.....	148
KÓSTOLÁS #15:	
JAPÁN WHISKYK	150
HÁTTÉRSZTORI:	
A JAPÁN WHISKY FELEMELKEDÉSE.....	152
INDIA.....	154
TAJVAN	156
KÓSTOLÁS #16:	
ÁZSIAI WHISKY	158
DÉLI FÉLTEKE.....	160
TASMANIA.....	162
AUSZTRÁLÁZSIA.....	164
DÉL-AFRIKA.....	166
KÓSTOLÁS #17:	
A DÉLI FÉLTEKE WHISKYJEI	168
EURÓPA.....	170
ANGLIA ÉS WALES	172
KÓSTOLÁS #18:	
ANGOL ÉS WALES WHISKY	174
ÉSZAK-EURÓPA.....	176

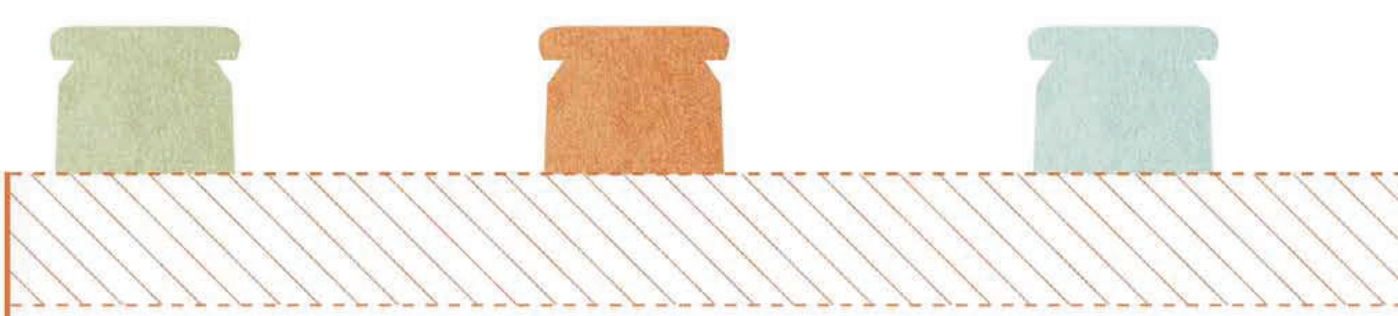
NYUGAT-EURÓPA	178
ALPESI EURÓPA	180
KÓSTOLÁS #19:	
KONTINENTÁLIS	
EURÓPAI WHISKYK	182

5. FEJEZET: HOGYAN LEGYÜNK SZAKÉRTŐK? 184

HOL KÓSTOLJUNK?	186
HÁTTÉRSZTORI:	
FÜGGETLEN PALACKOZÓK.....	188
HÁNY ÉVES AZ „IDEÁLIS” WHISKY?	190
MENNYIT FIZESSEK EGY WHISKYÉRT?	192
WHISKY ÉS HŐMÉRSÉKLET	194

HOGYAN TÁROLJUK A WHISKYT?	196
MIXELÉS.....	198
MIKOR MILYEN WHISKYT?	200
KÓSTOLÁS #20:	
KORMEGJELÖLÉS SINGLE MALTOK	202
KLASSZIKUS WHISKYKOKTÉLOK	204
KÖNNYEBB WHISKYKOKTÉLOK	206
WHISKY ÉS ÉTEL.....	208
WHISKY ÉS CSOKOLÁDÉ.....	210
KISLEXIKON	212
NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ	216
A KÉPEK FORRÁSA.....	222
A SZERZŐRŐL/KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS...224	

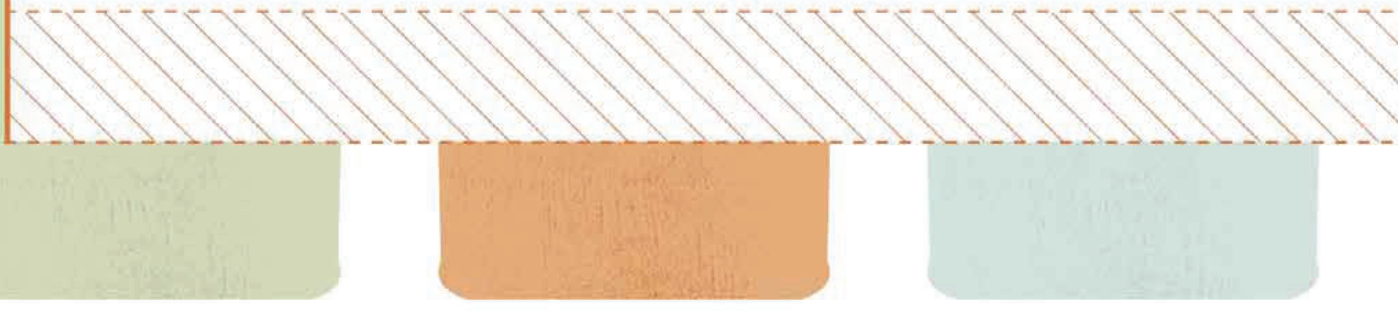

ELŐSZÓ

MÁSOKHOZ HASONLÓAN, én is túl fiatal voltam, amikor először kóstoltam whiskyt. Nem meglepő, hogy nem ízlett.

Valójában akkor kezdtem újra megismerni a whiskyt, amikor az italgyártásban kezdtem dolgozni, az Oddbins értékesítési asszisztenseként Newcastle upon Tyne-ben. Azon kívül, hogy egy évvel korábban egy pubban dolgoztam, nem igazán voltam járatos az iparágban. Szóval valójában itt kezdődött minden. Azt láttam ezen a csodálatos helyen, hogy az itt dolgozók valódi szenvedéllyel foglalkoztak az értékesített termékekkel – amelyekről rengeteg mindent tudtak. Hamarosan megfertőzött a lelkesedésük, és mire észbe kaptam, már bor- és whiskykóstolókat tartottam. Azután ez utóbbi lett az, ami gyorsan kitöltötte a szívemet és az eszemet. Már csak néhány skóciai tanulmányút kellett ahhoz, hogy teljesen belehabarodjak a whisky világába.

Az Ardbegben és a Glenmorangie-ban a márka nagyköveteleként kerültem először közvetlen kapcsolatba az iparág néhány kulcsfontosságú whiskygyártójával, amiből élethosszig tartó barátságok kovácsolódtak. Általában néhány pohár whisky fölött...

Ugyanakkor rájöttem, hogy nemcsak néhány márkáról, hanem *minden* jó
whiskyről beszélnem kell az embereknek. Ezért feleségemmel, Amandával
2008-ban nagy levegőt vettünk, otthagytuk az alkalmazotti létet,
és létrehoztuk a The Whisky Lounge-ot.

Kezdetben egyedül vittem a boltot. Jó öreg autómmal jártam az országot,
és előadásokat tartottam a whiskyről az érdeklődőknek. Először csak tíz
embernek Londonban, vagy tucatnyinak Brightonban. Nem számított,
hiszen azt csináltam, amit szeretek. Hosszú időbe telt, mire az üzlet annyira
beindult, hogy Amanda is csatlakozni tudott hozzám – de ide is eljutottunk!
Mert igenis volt, és továbbra is van szükség a whiskyismeretre, és mi
megosztjuk az érdeklődőkkel az általunk megszerzett tudást.

Ez a könyv remélhetőleg segít majd, hogy kielégíthessük a whiskyvel
kapcsolatos kíváncsiságunkat. Nem vagyok tudós vagy mágus, aki ismeri
a szuperwhiskyk létrehozásának rejtett titkait. A whisky világában tett
utazásaim során ragadt rám valami, de ez a könyv nem erről szól. Arról esik
inkább szó, amit napról napra teszek, és ami a whisky lényege: a kóstolás.
Minden más ennek a következménye, és ez adja e könyv szívét-lelkét.
Remélem, tetszeni fog.

1.	FEJEZET
----	---------

MI

A WHISKY?

EZ A NAGY KÉRDÉS; és miközben a választ keressük, ráékszélünk ennek a karakteres italnak gazdag változatosságára és szinte végtelen összetettségére. Ebben a fejezetben a legfontosabb kérdésekre összpontosítunk: miért iszunk whiskyt, mi a whisky „története”, miért tartják oly nagyra a világban, és nem utolsósorban: hogyan készül? Whiskykóstoló utazásunk fontos részét képezi mindez, hiszen ezzel a lenyűgöző itallal való ismerkedésünk során igyekszünk a lehető legtöbbet kihozni belőle.

MIÉRT KÓSTOLJUK A WHISKYT?

▲ **Elképesztő választék.** Több száz whiskymárka és -stílus közül választhatunk. A „saját” whiskynk megtalálása időt vesz igénybe.

Nyilvánvaló, hogy a whisky felfedezésének legjobb módszere az, ha megkóstoljuk. Nem megisszuk. Kóstoljuk. Ennek a könyvnek a segítségével magunk is felfedezzük majd a különbséget.

A whisky a világ egyik legnépszerűbb szeszes itala, de milyen összetett az ízvilága, olyan zavarba ejtően bonyolultnak tűnhet maga az ital is.

Már a hagyományos whiskykészítő területek, azaz Skócia, Írország, az Egyesült Államok és Kanada lepárlóüzemeinek száma is ijesztően sok. Ha hozzáadjuk még a viszonylag újonnan piacra lépő japán, svéd, tajvani vagy ausztrál lepárlókat, akkor még inkább elveszni látszunk a whis-

ky világában. Egyáltalán hol kezdjünk bele ebbe a hatalmas témába? Melyek a legfontosabb dolgok?

SAJÁTÍTSUK EL AZ ALAPOKAT!

Célunk – amennyire ez egy könyvben egyáltalán lehetséges – kulcsot adni a whiskykóstolás mikéntjének elsajátításához. Sokkal többről van szó, mint hogy kitöltjük és megisszuk az italt. Nyilván ezt is megteesszük,

de közben megtanuljuk a whisky sokféle ízének és stílusának azonosítását és értelmezésének módjait. A kóstolás tökéletesítésével képesek leszünk választ adni a következő kérdésekre:

- miért olyan a whisky íze, amilyen;
- ha ízlik ez a whisky, akkor melyik másikat fogom még szeretni;
- hogy hozhatom ki a legtöbbet a megvásárolt whiskyből;
- hogyan tudnám leírni az ízét?

NINCS KÉT EGYFORMA ZAMAT

Az ízlelés végső soron személyes élmény, de ettől lesz a whisky felfedezése potenciálisan felvilágosító vállalkozás.

Megtörténhet, hogy egy whiskyben nem ugyanazokat az aromákat érezzük, mint a mellettünk kóstoló. Itt segít a kóstolás „nyelvezetének” elsajátítása: ahogy nő a magabiztosságunk az ízzetek azonosításában, úgy nő a whiskyszókincsünk, amit aztán a kóstolások során megoszthatunk másokkal.

A whisky élvezete a kóstolás megismerésével kezdődik. Ha ezt nem tévesztjük szem elől, akkor már nem hibázhatunk.

► **Ízletes ital.** Ihatjuk vízzel, jéggel, koktéllba keverve, vagy tisztán. De ne feledjük: mindig csak mértékkel fogyasszuk!

KEZDETNEK 20 KÓSTOLÁS

▲ **Mire a könyv végére érünk,** whiskyrajongóvá válunk majd – vagy legalábbis kóstolással magabiztosan fogunk tudni választani a kínálatból.

A könyv gerincét 20, körültekintően összeállított kóstolás képezi, melyekkel bemutatjuk a világ whiskyjeinek változatosságát.

Mindegyik kóstolási leírás része:

- négy whisky bemutatása;
- a tételek részletes leírása, kiemelve azt, amit érdemes észrevenni bennük;
- rövid összefoglaló arról, hogy mit tanultunk a kóstolásból;
- stíluskalauz, mely alapján kiválaszthatjuk a hasonló whiskyket;
- aromatérképek segítik a négy whisky jellegzetességeinek feltárását;
- alternatív whiskyjavaslatok.

A hangsúly mindig az ízzen van: milyen az aromája, hogyan határozzuk meg, és miért jelenti a kóstolás ismerete a whisky ismeretét?

A WHISKY TÖRTÉNETE

Természetesnek vesszük, hogy létezik whisky, pedig nem volt ez mindig így. Nem bizony, ugyanis a történetét nemcsak Skócia, hanem a távoli múlt ködfátyla rejti.

Sokan azt gondolják, hogy a whiskyt Skóciában vagy Írországból „találták fel”. Az eredetét azonban máshol kell keresnünk.

KELETI GYÖKEREK?

Minden a muszlim alkimistával, Abu Múszá Dzšábir ibn Hajjánnal kezdődött, aki először állította elő a később *aqua vitae*-nek („az élet vizének”) nevezett italt.

Az arab műveket, így Dzšábir munkáit is európai szerzetesek fordították latinra. Skóciában az első whiskyszerű ital említése 1494-ből származik: IV. Jakab kincstárában feljegyezték, hogy a Lindores Apátságban, Fife északi részén, John Cor testvér „nyolc mérő malátát kapott, hogy *aqua vitae*-t készítsen”.

A WHISKYFAJTÁK FEJLŐDÉSE

Akkortájt a „whisky” még nagyon mást jelentett, mint amit ma értünk alatta. Valószínűleg inkább

hasonlított whiskylikőrre, hiszen helyi alapanyagokat, így hangát, levendulát és mézet adagoltak hozzá, hogy élvezhetőbb íze legyen. Ez a stílus megmaradt egészen a 18. század végéig, amikor elkezdődött a kereskedelmi lepárlás Skóciában és Írországból.

A WHISKY NYUGATRA KERÜL

Több ezer kilométerrel odébb, az amerikai és kanadai telepesek – többek közt skót, német és holland bevándorlók – a legkülönbözőbb lepárlási technikákat fejlesztették ki új hazájukban. Az eredmény? Az 1700-as évek végén Kentucky államban megszületik a bourbon, északabbra előszeretettel használnak rozst a párlatkészítéshez.

A whisky világméretű elterjedésének története sok fordulatot – csúcsokat és mélypontokat – élt meg, mire napjainkra az ital globálisan is meghatározóvá vált.

WHISKY – IDŐRENDEN

1506

IV. Jakab skót király nagy tételben vásárol whiskyt a dundee-i borbély-sebész céhtől.

1608

Az Old Bushmills lepárló Észak-Írországból lepárlási engedélyt kap.

1920–33

Szesztilalom az Egyesült Államokban.

1935

Az amerikai szövetségi törvény előírja, hogy minden bourbont új tölgyfa hordóban kell érlelni; a skót whiskykészítők saját termékük érlelésére felhasználják a régi bourbonhordókat.

SKÓCIÁBAN 1494-BEN EMLÍTIK AZ ELSŐ WHISKYSZERŰ ITALT.

KR. E. KB. 2000

Lepárlás kezdete az ókori Mezopotámiában.

KR. E. KB. 100

A lepárlás első írásos említése, Aphrodisziaszi Alexandrosz tollából.

KR. U. KB. 750

Abú Múszá Dzsábir tökéletesíti a lombik-lepárlást.

1494

Az első whisky típusú szeszese ital említése skót feljegyzésekben.

1000-1200

A lepárlás kezdete Skóciában és Írországban.

1725

A malátaadó csaknem véget vet a skót whiskyiparnak. Sok lepárló éjszaka, illegálisan üzemel; így jön létre a „holdfény” whisky.

1700-AS
ÉVEK VÉGE

Megindul a bourbon gyártása Kentucky államban.

1820

Kibocsátják a Johnnie Walker whiskyt.

1823

Jövedéki törvény legalizálja a lepárlást Skóciában.

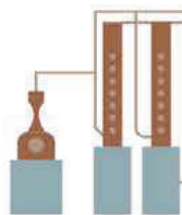

1880

A világ bortermelését megtizedeli a filoxérvész; megugrik a whisky eladása.

1850

Andrew Usher megjelenik az első kevert (blended) whiskyvel.

1831

Aeneas Coffey szabadalmaztatja a „Coffey-lepárlóüstöt”.

1964

Az USA Kongresszusa a bourbont Amerika hivatalos szeszese italának nyilvánítja.

1994

A skót whiskytermelés 500. jubileuma.

2004

Az Amerikai Whiskey-út elindítása.

2015

Elsőként a történelem folyamán egy japán whisky nyeri el a világ legjobb whiskyje címet.